

Federace EUROPARC padesátiletá a v nejlepších letech

Martin Starý

Největší profesní sdružení správců chráněných území v Evropě (a pravděpodobně i celosvětově) slaví 50 let od svého založení. Spojení parků a rezervací, udržetelného rozvoje, to vše zastřešeno přeshraniční spoluprací. To je Federace EUROPARC, k jejímž aktivitám se

přidává stále více odborníků a profesionálů. Federace pracuje 50 let na překonávání hranic a navazování přátelství. V rámci oslav vzdává Federace hold naší evropské krajině. Krajině, kde je člověk nedílnou součástí přírody a příroda nedílnou součástí člověka.

Setkání 6 prezidentů a prezidentek Federace EUROPARC (od roku 1999), Leuwarden 2023. Foto PFD-Grafie for the EUROPARC Federation

Začátky v rozpolcení

V 70. letech 20. století byla Evropa ztělesněním rozdělenosti. Kontinent byl rozříznut železnou oponou. Oba bloky soutěžily v exploataci krajiny. Společnost čelila těžké politické i hospodářské krizi. Tlak člověka na životní prostředí byl ale také důvodem prvních mezinárodních iniciativ na ochranu přírody. Příkladem je Stockholmská deklarace OSN z 16. června 1972 nebo podpis Úmluvy o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin – CITES z roku 1973 ve Washingtonu. V této době je zároveň zakládáno mnoho nových chráněných území, mimo jiné např. první národní park v Německu – Národní park Bavorský les v roce 1970.

Vznik

12. května 1973 byla ve švýcarské Basileji založena Federace přírodních a národních parků v Evropě, která později přijala zkratku EUROPARC Federation. Jednotící myšlenka 7 původních zakladatelů, tedy překonávat politické hranice skrze výměnu informací a zkušeností, předznamenala dlouhodobý úspěch. Vedle organizace workshopů a seminářů představoval tehdy hlavní komunikační platformu Federace EUROPARC časopis Evropský bulletin (The European Bulletin). Editor tohoto trojjazyčného periodika z let 1975 až 1983 prof. Dr. Hans Köpp vyjádřil zakládající myšlenku federace jasně: „Jsem přesvědčen, že Federace EUROPARC a její Bulletin v této době přemostily mezeru mezi Západní a Východní Evropou.“ Zacílení na jednotnou Evropu je patrně také důvodem úzké spolupráce s evropskými mezinárodními organizacemi. Již v roce 1979 získala Federace EUROPARC pozorovací status v rámci Rady Evropy. I dnes Federace úzce spolupracuje s orgány Evropské unie, především pak s Evropskou komisí, Evropským parlamentem a Evropským výborem regionů.

Růst

Přes původní jednotící myšlenku spojenou s překonáváním hranic si i Federace EUROPARC prošla vlastním krátkým obdobím rozdělení a následného sjednocení. Federace se totiž na určitý čas rozdělila na dvě části podle přítomnosti či absence obyvatel v chráněných územích. Toto dělení však poměrně brzy vzalo za své, Federace EUROPARC dále fungovala jednotně a zahrnovala všechny typy a formy chráněných území. Politické změny v Evropě, především pak pád železné opony a rozšiřování Evropské unie,

Výměna zkušeností, diskuze a formulace společných závěrů. Foto PFD-Grafie for the EUROPARC Federation

vedly v důsledku ke skutečnému rozkvětu mezinárodní spolupráce v ochraně přírody a zvýšení počtu členů Federace EUROPARC.

Struktura a aktivity

V současné době má Federace EUROPARC přes 400 členů z 37 zemí. Nejsou to pouze chráněná území, ale i státní organizace, ministerstva, nevládní i soukromé organizace či jednotlivci. V průběhu 90. let se Federace etablovala jako mezinárodní organizace registrovaná v Ně-

mecku. Federace je dále členěna podle geografické polohy do 8 regionálních sekcí. Směr Federaci udává pravidelně volená rada, v jejímž čele stojí prezident. Významným úspěchem české ochrany přírody bylo v tomto ohledu zvolení Michaela Hoška prezidentem Federace EUROPARC v září 2021. Výkonnou složku organizace představuje direktoriát, který pracuje jako podpora ostatních členů a struktur Federace. Konkrétní aktivity se kromě pravidelných konferencí soustřeďují na udržitelnost standardů kvality práce v rámci chráněných území.

Ocenění in memoriam prof. dr. Hanse Köppa. Foto PFD-Grafie for the EUROPARC Federation

Informační stánek Agentury ochrany přírody a krajiny. Foto PFD-Grafie for the EUROPARC Federation

Postupně byly založeny programy Junior Ranger zaměřený na environmentální výchovu a práci s dětmi, program Transboundary cílící na udržitelnost a kvalitu přeshraniční spolupráce či Charta udržitelného turismu. Každý z těchto programů má definovány standardy kvality a kontrolní mechanismy, které externě dohlížejí nad jejím dlouhodobým naplňováním. Federace EUROPARC sdílí a prezentuje příklady dobré praxe. Vede program Healthy Parks, Healthy People, organizuje kurzy pro správce chráněných území – European Nature Academy (<https://european-natureacademy.com>). Tyto příklady jsou dále prezentovány na webových stránkách Federace či časopisu Protected Areas In-Sight, následovníku původního Evropského bulletinu. Pandemie covid-19 významně posunula komunikaci a sdílení v online prostoru. Federace EUROPARC tak nabízí širokou paletu online workshopů a webinářů či e-learningových platform nebo jejich kombinací. Kompletní přehled je na stránkách Federace EUROPARC (www.europarc.org).

Oslava padesátin

Federace EUROPARC své jubileum 50 let od založení oslavila pestrou plejádou aktivit. Jejich společným cílem bylo představit vývoj a historii organizace. Tento vývoj pak reflektovat přímo skrze názory a zkušenosti současných členů a aktérů. Příkladem byl letošní Evropský den parků zorganizovaný pod motem „stavět na našich kořenech“. Online „EUROPARC Storybook“ (<https://50yearsofeuroparc.my.canva.site/>) vše shrnuje na jednom místě.

Přirozeným vyvrcholením oslav však byla konference EUROPARC 2023, která se konala v nizozemském Leeuwardenu. Ústředním motem „Pocta naší krajině, ve které se příroda a člověk potkávají v harmonii“ chtěli organizátoři oslavit krásu a diverzitu přírodních a kulturních krajín Evropy. Druhým motem konference již přímo odkazovala na 50leté jubileum Federace – „Poučit se z minulosti, připravit se na budoucnost“. Důležitou součástí konference bylo i velké zastoupení mladých účastníků (především z programu Youth+).

Během hlasování na valném shromáždění (General Assembly) byla mimo jiné schválena změna stanov. Změna se týká prodloužení mandátu členů rady a prezidenta Federace ze 3 na 4 roky a bude platná od dalšího volebního období. V rámci dalšího programu proběhla např. diskuze 6 posledních prezidentů Federace EUROPARC se zástupci mladých ochranářů (Youth+). Byla podepsána klimatická deklarace, ve které se pracovní skupina přírodních regionálních parků (Nature Regional Landscape Parks Task Force) přihlásila ke společnému cíli obnovy přírody a ochrany klimatu. Mezi hlavními řečníky vystoupila např. Její Výsost princezna Laurentien van Oranje-Nassau. Byla podepsána partnerská dohoda mezi Federací EUROPARC a Rewilding Europe ke společné práci na „zdvočení“ chráněných území v Evropě. Proběhlo mnoho dílčích workshopů, jejichž výsledky byly následně představeny všem účastníkům konference. Diskuze a přednášky, případové studie vyvrcholily v závěrečném sedmibodovém prohlášení z konfe-

rence.

Klíč k dlouhodobému úspěchu?

Federace EUROPARC je v současné době nejrozšířenějším profesním sdružením chráněných území v Evropě. V České republice jsou členy všechny národní parky, Ministerstvo životního prostředí ČR a Agentura ochrany přírody a krajiny ČR. Federace EUROPARC nabízí svým členům inspiraci, nové perspektivy, profesní kontakty. Svými aktivitami pomáhá v chráněných územích udržet kvalitu jak managementu, tak i kvalitu dlouhodobé přeshraniční spolupráce. V České republice to platí zejména v národních parcích, protože všechny čtyři mají své partnery hned za státní hranicí. Udržení dobré kvality této spolupráce je tak zásadním předpokladem dlouhodobé efektivní práce. ■

„Měli byste do budoucna myslet na to, že nejste pouze jedna organizace, parky nebo rezervace. Pro společnost máte velkou zodpovědnost. Neděláte to pro sebe, nepracujete výlučně pro svá chráněná území. Děláte to pro lidi. Lidé se počítají.“

Prof. Dr. Hans Köpp (1937–2023),
lesník, vědec, zakladatel PEFC,
výkonný ředitel Federace EUROPARC,
v letech 1973–1985 šéfredaktor Evropského bulletinu

ZÁVĚREČNÉ PROHLÁŠENÍ KONFERENCE EUROPARC 2023

- 1) minulost – přítomnost – budoucnost: ochrana hlavních krajinných hodnot pro budoucnost potvrzuje naše spojení s předchozími generacemi;
- 2) harmonie s přírodou: klima a biodiverzita už dále nepočkají, zdůrazňujeme, že příroda je základem naší existence;
- 3) kontakt a propojenost s přírodou: příběhy inspirují růst porozumění důležitosti přírody pro zdraví, potraviny, vodu a ovzduší;
- 4) znalosti: je zapotřebí oslovit spotřebitele, podnikatele a ostatní stakeholdery. Je nutná změna chování;
- 5) obdivuj, chraň a vzdělávej: je zapotřebí spolupracovat se školským sektorem k propojení společnosti s přírodou;
- 6) všude a neustále: příroda je všude: v přírodních oblastech, kulturní krajině, městech a obcích, spoluprací musíme usilovat o jejich lepší propojení, nové technologie mohou pomoci;
- 7) začni a jednej nyní: chráněná území potřebují být pilotním územím pro integrovaná řešení, udělejme potřebná opatření nyní a posuňme se od obav k naději.